OIKEUSMINISTERIÖ

MUISTIO

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Juho Martikainen

30.11.2020

**Eduskunnan lakivaliokunnalle**

**Hallituksen esitys eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta (HE 165/2020 vp.)**

**Lausunto esityksen käsittelyaikataulusta**

*Perustuslakivaliokunta* on antanut lausuntonsa hallituksen esityksestä (PeVL 40/2020 vp.)

Lausunto sisältää seuraavat reunaehdot tupakoinnin järjestämiselle vankiloissa.

”Perustuslakivaliokunta ei pidä valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena ehdotettua sääntelyä tupakoinnin kieltämisestä suljettujen vankiloiden ja avovankiloiden sisätiloissa.”

”Perustuslakivaliokunnan mielestä esitetty tupakointikiellon ulottaminen kattamaan kokonaisuudessaan myös suljettujen vankiloiden ulkotilat merkitsee suljetussa vankilassa oleviin vankeihin kohdistuvaa kattavaa tupakointikieltoa ja on siten edellä sanotun johdosta valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen.”

” Kun hallituksen esityksessä ei ole esitetty riittäviä perusteita näin kattavalle tupakointikiellolle, on sitä valiokunnan mielestä rajattava. Rajaus ei kuitenkaan saa aiheuttaa muiden altistumista tupakansavulle.”

”Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä on täydennettävä siten, että siinä turvataan säännösperustaisesti oikeus nikotiinikorvaustuotteisiin, lääkehoitoon ja muuhun tukeen.”

Tupakointikiellon rajaaminen ja tupakoinnin lopettamisen tuen sääntely ovat edellytykset sille, että esitys voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

*Oikeusministeriön* katsoo, että perustuslakivaliokunnan esittämät muutokset tulisi tehdä, jotta esitys on valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävä.

*Oikeusministeriö* pitää perusteltuna, että hallituksen esitys käsiteltäisiin budjettilakiaikataulussa. Kuitenkin on eduskunnan päätettävissä, jos asian käsittelyyn on varattava tätä pidempi aika. Tällöin eduskunnan hyväksymistä laeista mahdollisesti aiheutuvat lisärahoitustarpeet tulee arvioida myöhemmissä talousarvioesitysten ja kehysesitysten valmisteluprosesseissa. Joka tapauksessa oikeusministeriö pitää perusteltuna, että esityksen käsittelyä eduskunnassa jatketaan käytettävissä olevan aineiston pohjalta. Ministeriö perustelee kantaansa seuraavasti.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa on todettu ne reunaehdot, jotka tupakoinnin järjestämisen tulee täyttää. Tupakointi tulee sallia suljettujen vankiloiden ulkotiloissa eikä tupakoinnista saa aiheutua muiden altistumista tupakansavulle. Lisäksi tulee säätää vankien ja tutkintavankien oikeudesta tupakoinnin lopettamisen tukeen. Perustuslakivaliokunnan tupakoinnin järjestämisestä säätämiselle asettamat reunaehdot ovat siinä määrin yksiselitteiset, että esitystä olisi mahdollista annetussa aikataulussa muotoilla niiden mukaiseksi.

Jo esitystä valmisteltaessa on kattavasti selvitetty tupakoinnin sallimista ulkoilujen yhteydessä. Esityksessä on arvioitu tämän vaihtoehdon vaikutukset riittävän täsmällisesti. Myös useissa lakivaliokunnalle annetuissa lausunnoissa on otettu kantaa tähän vaihtoehtoon. Oikeusministeriö on myös eduskuntakäsittelyn aikana toimittanut lakivaliokunnalle selvityksen siitä, kuinka tämä järjestämisvaihtoehto toimii Ruotsissa. Jo valmistelun yhteydessä vastaavat tiedot saatiin Tanskasta. Näissä maissa tupakointi on sallittu kerran päivässä ulkoilujen yhteydessä. Asiaan ei siten oikeusministeriön käsityksen mukaan ole saatavissa enempää selvitystä, vaan säännösmuutokset voitaisiin tehdä käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Perustuslakivaliokunta on esittänyt, että lakeihin tulee lisätä säännös vankien oikeudesta tupakoinnin lopettamisen tukitoimiin. Perustuslakivaliokunnan lausumaa on oikeusministeriön käsityksen mukaan tulkittava niin, että tupakoinnin lopettamisen tukitoimet on järjestettävä valitusta sääntelyratkaisusta riippumatta ja tämä tulee kirjata lakiin. Tukitoimien toteuttamiseksi on varattu rahoitus Vankiterveydenhuollon yksikölle vuoden 2021 talousarviossa. Kuten aiemmassa vastineessa on todettu, Rikosseuraamuslaitos on omalta osaltaan sitoutunut vastaamaan käypä hoito-suosituksen mukaisista tupakoinnin lopettamisen tukitoimista. Jos esitystä ei käsitellä budjettilakien aikataulussa, poistuu Vankiterveydenhuollon yksikön rahoitus vuoden 2021 talousarvioesityksestä. Tällöin eduskunnan hyväksymistä laeista mahdollisesti aiheutuvat lisärahoitustarpeet tulee arvioida myöhemmissä talousarvioesitysten ja kehysesitysten valmisteluprosesseissa.

Kuten hallituksen esityksessä ja aiemmassa vastineessa on todettu, ulkoilutupakoinnin järjestäminen aiheuttaa Rikosseuraamuslaitokselle 2 miljoonan euron kustannukset.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella voidaan pitää selvänä, että ulkoilutupakointijärjestelyyn on siirryttävä riippumatta siitä, saako Rikosseuraamuslaitos tehtävään lisärahoitusta vai ei. Perustuslakivaliokunta edellyttää lausunnossaan, että tupakoinnin rajaukset on toteutettava siten, etteivät muut henkilöt altistu tupakansavulle. Tätä on mahdotonta toteuttaa nykyisellä vapaan sellitupakoinnin vaihtoehdolla. Tältäkin osin eduskunnan hyväksymistä laeista mahdollisesti aiheutuvat lisärahoitustarpeet tulee arvioida myöhemmissä talousarvioesitysten ja kehysesitysten valmisteluprosesseissa.